

LIBRIS

Dumitra

We know
books

Râşnoveanu

Daphnia

Roman

ROTONDA

CARTIER

Cuprins

<i>Capitolul 1</i>	
Stop! Avem hrană pentru pești	5
<i>Capitolul 2</i>	
Jeans și Rifle	29
<i>Capitolul 3</i>	
Trenul cu prietenie	35
<i>Capitolul 4</i>	
Jurnal, scrisori, vederi	92
<i>Capitolul 5</i>	
Oamenii puricilor galbeni	130
Mulțumiri	187

Stop! Avem hrană pentru pești

1

Pleacă! Fugi din locul ăsta blestemat mâncând pământul! Nu te uita-napoi. Du-te unde-oi vedea cu ochii. Nu te-ntoarce niciodată!

— Hai, scoală, am ajuns în București.

În hărmălaia Gării de Nord, trenul verde, cu perdeluțe brodate ca cele de acasă, ne așteaptă răbdător ca spiritul de basarabean. Până și numele, *Trenul prieteniei* spre Chișinău, îți intră în minte precum cheia în geamantanul potrivit. E curios cât de binedispus e tata la ora asta. Peronul e înțesat de lume. Ne oprim câteva clipe să-și bage cămașa în pantaloni.

— Ți-am zis bancul ăla cu bagajistul?

Știu toate bancurile tatei. Dar sunt prea obosită, după o noapte în care am amorțit de frig în personalul de la Brăila, ca să-i răspund în răspăr.

— Nu, cum e?

— Cică un rus nu auzise că se făcuse revoluție. Și, când dă să coboare din tren, vede că toți își cărau singuri bagajele. Hamalii dispăruseră. Și-atunci strigă în gura mare de pe treptele trenului: *Fraților, ia toje bagajist*. Adică și el e bagajist.

Râde singur. Apoi brusc își aduce aminte de ceva. Se caută prin buzunarele pantalonilor.

— Ce e, ce cauți? întreb speriată.

Nu mă aude. Nici în buzunarul cămășii nu găsește.

— Bisaltiru' mă-sii. Am uitat numărul Profesorului.

— Îl am eu, că doar eu am vorbit cu el, nu matale.

Înainte să ne urcăm în *Trenul prieteniei*, tata mai trage o dușcă zdravă.

Toate hainele noastre, pentru că nici nu știm cât vom sta în Chișinău și, oricum, prea multe nu avem, încap în două valijoare.

A mea, prima necartonată avută vreodată, dintr-un vinil roșiatic, e dăruită de învățătoare. A tatei e încă și mai mică, aduce a sacoșă. Nu mai știe cum e cu eticheta lumii din afara Brăilei și a bălților prin care verile ne facem veacul. Un veac de care fug, iar tata, culmea!, nu doar că n-are nimic împotriva, dar mă și însoțește. Deși sunt majoră.

Știu bine de ce fug, nu însă și unde. În fiecare vacanță de vară de până acum am trăit un veac în sine. Un veac de mers prin mâlul și arșița bălții, ocolind fierătaiele aruncate la întâmplare. Întipărită ca ziua de naștere, port, în minte și în rănile nevindecate, cartografia lor subterană. Și mirosul, ah, mirosul acela care nu-ți pleacă din nări toată viața. Și pervers. Ajungi să-l cauți, deși îl urăști. Psihanalizând, e tot o relație toxică. Sindrom Stockholm. Bălțile de care nu te vindeci niciodată. Cum nu te vindeci de dorul de ducă, pe care numai cineva născut lângă o apă mare îl poate înțelege. Lângă o apă nu poți muri, dar te poți usca de dor de ducă.

Veacul vacanțelor noastre are ceasul dat peste cap. Cineva uită să-i învârtă cheița la timp. Cui să-i pese de el? Cucul nu se mai ițește din cutia lui la fix, stă ascuns în cochilie ca melcul speriat. Treaba lui. Nu muncește, nu mănâncă, așa i-ar zice tata. Bine că n-are alte ciocuri de hrănit. Orele sunt un șir inexact, doar cea de trezire, dată de tata, e fixă ca o idee înfiptă în cucurigul capului.

„Încolo” pentru tata înseamnă Pietroiș, un cătun aflat la zece kilometri de Brăila. Pentru mine e balta imundă care-mi fură tihna, cititul și joaca zilelor de vară. De aceea, de neșters din minte. Acolo, copilăria mea a pierdut și ultimii dinți de lapte.

Ajungem, ca de fiecare dată, când încă aburii nopții levitează ca niște duhuri peste baltă. Până să intri în ea, pare calmă și inofensivă. Ai zice, dacă ai fi doar în trecere, că e pântecul sau inima, în care ploile pompează sânge proaspăt doar ca să nască dimineți răcoroase, chiar și în toiul verii.

Balta de la Pietroiș înseamnă de fapt bălțile. Sunt despărțite de o insuliță galbenă de pământ. Două ape de întinderi inegale, unde stuful face o gimnastică stingheră. Ici-colo, pe la capete. Și e atât de rar, încât nici cu păsările nu-i capabil să se joace de-a v-ați ascunselea. Acestea se arată mai degrabă țopăind printre porumbii lăptoși din buza bălții mai mari. Așa înțelegi și de ce tresare ca niște peri mirați, pieptănați pe alocuri de ghearele rațelor sălbaticе.

Nici fazanii nu prea-și găesc locul în potcoava asta de cal mort a cătunului. Scâncesc ca pruncii abandonati la ușa tufelor dese și blajin ghimpate de dracilă înșirate pe lângă bălți. Dracilă – un fel de drac docil căruia tocilarul i-a pilit acele –, căci pe el, nu pe noi, îl merită balta asta bleagă, prostită ca o fată mare, prin care mergem cu pas nezorit de turist la Călimănești.

Balta Pietroiș – inșatiabil și umed de poftă vagin – e poșta satului. Se lasă violată pe toate părțile de sătenii care deversează seminal ulcele sparte, carcace de vite și găini moarte, găleți din tablă fără fund, fiare de plug, capete de furci, dinți de greble și câte și mai câte...

Peste orgiile imunde de aici (de parcă sexul ar avea ceva pur în el), ploile se aruncă precum un preș tras în grabă de leneș surprinsă de musafirii nepoftiți – casa nemăturată musafiri așteaptă. Dar noi suntem deja de-ai casei. De-ai bălții, mai bine

zis. La ospățul ăsta, arșita și lutul galben al Bărăganului, cel prea născător de ciulini zburători toamna, stau în capul mesei.

Balta din cătunul Pietroiu, în care mi-am petrecut paisprezece vacanțe de vară ca într-un soi de stațiune, ca și alte ape stătute, cum numai în jurul Brăilei găsești, fie în coasta orașului, fie la zeci de kilometri depărtare, face cu toate măruntaiele astea fetide ce face orice femeie „neiertată de Dumnezeu”: naște.

Naște purici galbeni – hrană pentru pești exotici. De pe urma lor ne hrănim toți șase, câți suntem.

An de an, suntem singurii care o călcăm. Mici și necurați Isuși, călcăm apa, nu pe apă, și nici nu înotăm (apa pentru noi nu e plăcere, în orice caz, nu asta). După zeci de curse du-te-vino de la un capăt la altul al bălților, cu kilometrii lipiți de bascheții înnoroiți ca pista de maratonist, ieșim la mal cu mълul ștampilat. Țl purtăm peste tot, nu pe ici, pe colo, pe unde doare, ca la băile cu împachetare de la Techirghiol. Nămolul din pori pleacă cu chiu, cu vai; de sub unghii, abia spre iarnă. Cel mai fidel își face o gazdă primitoare în călcăiele și unghiile tatei. Vilegiaturiști mucoși cu început de reumatism primar sau gimnazial (între noi, frații, e o diferență de trei, patru și șase ani) de la carul de ore prin balta rece, nu poșetuțe ducem pe umăr și nici umbreluțe de soare (doar dracila e umbreluța noastră, și nici ea cum trebuie), ci câte patru mincioguri unite în linie. În totalitate creația tatei.

Cadrul de metal e sudat de el, pânza, cusută de noi, cele trei fete, și de mama. R. este încă prea mic să participe.

Cele patru guri de captare a puricilor, sudate două câte două, sunt unite de o coadă de lemn pe sub care ne înjugăm grumazul ca vitele când scoatem la mal minciogurile doldora de purici îmbibați cu apă. Ne-ar frânge dacă le-am duce doar pe brațe.

O bucată de lemn ne stă pe ceafă ca toată povara lumii ăsteia pe care n-o prea înțelegem deocamdată. Niște obosiți și

IBRIS | We know books

obedienți Sisifi care ies din ventuza mълului cu minciogurile pe umeri ca Atlas. Cariatide de baltă în piatra moale și spurcată a mълului. A venit apa și le-a luat... cariatidele n-au mai rezistat.

Oboseala după arșita prânzului cade grea ca un scaun pe unghia degetului mic. Ne încremenește în moleșeală, dar nu pentru stat am venit aici. Nu muncești, nu mănânci. Iar aici nu mănânci altceva în afară de parizer cu ouă fierte și roșii cu un codru de pâine albă și pufoasă ca norii după care mă uit lung și tot nu vin. Nu tăiem nici pâinea, nici roșiile. Mușcăm din ele ca din merele pe care le-am fi putut avea ca desert, care să ne mai dea olecuță de avânt. Astea-s mofturi. Oamenii puternici nu de zahăr au nevoie, ci de provocări ale vieții, care te obligă, vrei-nu vrei, „să te descurci”. Asta zice tata că e cel mai important în viață, să știi să te descurci.

Seara, în camera fără nicio fereastră, singura astfel dintre cele cinci ale casei-vagon, adorm pe jos, caut un strop de răcoare care să domolească sfârăitul pielii și al capului. Podeaua de ciment, peste care mama așază scoarțe mai groase ca finetul și covorul de iută, nu apucă se se încălzește peste zi. E tare, dar măcar mai stinge vълvătaia arșitei, pe care o ducem toată acasă. Nici setea, nici măncarea nu ostoiesc oboseala. Doar cimentul podelei răcorește și netezește contracturile din cărcă și din suflet. Focul ăsta de Bărăgan, odată ce se uită cu lupa la porii tăi, e greu să-l stingi.

Pentru mine, încă de vârsta claselelor primare, minciogurile sunt mult prea grele, ca fiecare zi de vară aici. Dar nici suro-riilor mele mari nu pare să le fie mai ușor. La mine încă nu e cazul acum (n-are să mă ocolească însă), dar mă întreb ce fac ele, care-s de vârsta menstruației și nu primesc nicio dispensă pentru asta.

Cu apa îmbibată în clisa puricilor adunați în pълnia transparentă a pânzei, fiecare minciog te trage în jos ca de fusta agățată de ușa închisă a tramvaiului. În baltă, când calci cu pauza cât

durează să diventuzezi piciorul și să-l faci să avanseze, ții minciogurile în triunghiul cel mai intim: între pubis și coapse. Fiecare ridicare a piciorului împinge totodată și lemnul de legătură al cvartetului ăstuia căruia nu-mi vine cu nici un chip să-i cânt în strună. Noroc că apa pune și ea umărul. Măcar atât să facă.

La prima scufundare a dimineții, pielea se strânge în milioane de ace și se bagă în sufletul de ghindă care și-a pierdut pălăria ombilicală. Nu trece mult și devine doar o chestiune de obișnuință; peste zi, corpul stă la taclale cu apa asta cu dinți de babă-cloanță. Cu durerea te obișnuiești la fel de repede ca și cu binele. Dar există o compensație, ca după orice virginitate pe care o dai lumii ăsteia cu durere și împotrivire: sunt turele cele mai mănoase, care rimează la sfârșit de săptămână, când tata vinde puricii în Piața Mare a orașului, cu bănoase.

2

Duminicile, mai ales când vânzarea merge bine, tata îmi dă câțiva lei. Dacă apar la piața unde se vând pești și animale exotice după zece, are un moment de generozitate afișată teatral, căci beneficiarii reali ai pumnului de bani mototoliți, scoși în văzul tuturor, sunt vecinii lui de tarabă, a căror paloare tata o observă șiret, cu coada ochiului bun, rânjind metalic în barbă. Are el un fel anume de a curta clienții și a-i face să zăbovească mai mult în fața tarabei lui. Ceva ce acasă arată rareori.

Teatral sau superstițios, are prea puțină importanță pentru mine, câtă vreme prind ora de aur a dispoziției lui generoase.

Datorită acesteia, fac cunoștință cu librăreasa din colțul Pieței Mari. E o vânzătoare dintre cele dichisite, cu coc supraetajat, după care și tata privește lung să-i prindă, probabil, meșteșugul. La mama n-a văzut. Din considerente practice, e dintotdeauna tunsă băiețește, cochetăria ei n-ar face din „rahatul de la curul bolnavilor” pe care-i îngrijește crânguri de tei înfloriți.

I B P I S | We know books

S-a prins librăreasa (sau poate i s-a transmis pe linie de partid) că unele pachete de cărți „merg mai bine la vânzare”. Mi le recomandă ca unui adult, deși fruntea mea abia salută teigheaua. Prea sunt nelipsită duminică de duminică.

„Cărțile la pachet” sunt două, una mai bună, neangajată politic, cealaltă, la fel de bună, dar ca hârtie de împachetat ouă. *Scânteia* e totuși mai potrivită ca scut antișoc. Moș Dumitru n-ar rupe în veci o carte, nici măcar pentru nevoi urgente ale vintrelor, căci *Scânteia* merge întotdeauna în fâșii tăiate metodic, cât palma, la WC-ul din grădină, rânduite într-un cui ruginit; e treaba fiecăruia să o frece până ce hârtia capătă moliciuni adecvate, cerneala tipografică transferându-se palmelor într-un schimb cinstit. Iată culmea, slobozirea și desăvârșirea propagandei socialiste. Aici, între scândurile crăcănate ale WC-ului, stă adevărata victorie a socialismului, iar acesta e omul de tip nou, mânjit doar de cerneală.

Mutra bucălată a tovarășului, cu zâmbetul îmbuibat prin care ne flutură victoria socialismului în fiecare dimineață din susul ramei foto agățate deasupra tablei, e mai potrivită cu ovalul ouălor.

Fac drumul la librărie cu regularitate săptămânală, iar bucuria asta are un singur rival: momentele când mama face plăcintă sau gogoși, iar în casă e liniște și pace, tata – generos și calm, normal.

Facem încă de sâmbătă seara plicurile cu purici. Numai bine, vedem și Dallas-ul cu un ochi. Plicurile decupate din hârtie maro și capsate pe trei laturi au apărut înaintea punguțelor transparente. Cu ele, viața e mai ușoară. Și eram tentată să zic mai scurtă... Avem trei pahare, trei măsuri diferite, în funcție de mărimea pungii și a costului, desigur. Ca să le închidem, rulăm de două ori și le capsăm la mijloc. Înainte să țin abil stiloul în mână, capsatorul l-am manevrat cu precizie, iar el m-a răsplătit

LIBRIS | We know books

cu degete groase, mușchi lombricali puternici și palme mari, numai bune să le lipești vartos de fața vreunui potrivnic. Asta înseamnă să te călești, zice tata când mă vait de durere.

STOP! AVEM HRANĂ PENTRU PEȘTI EXOTICI – semnul că am ajuns acasă. Învăț să scriu anunțul acesta ca pe un pomelnic cu litere negre și groase, să le vadă mușteriii de la o poștă. Iar cine nu vede bine să citească din mers se oprește clipe bune în fața casei noastre. Ca apoi să sune la ușă întrebând dacă hrana asta nu înseamnă cumva râmele de pus în nadă și dat la caras. Nu, nu e asta. Aha, credeam că...

Mulți se opresc pe trotuar și ai zice că admiră arhitectura ferestrei, dacă n-ai ști că e o casă din chirpici, cu cimentul de pe fațadă aruncat în stropi, stil vagon, pe un singur nivel, înghesuită în plămâni vecinelor ei, ca multe alte case din zona de port a Brăilei. Textul anunțului e opera tatei, scrisul, al meu.

STOP! E ordin. Somație. Ceva ce nu suportă tăgadă, purtând în coaja sensului ideea de pierdere nedorită. În caz că nu te oprești, ai să regreti. Apoi te mai relaxezi citind celelalte cinci cuvinte. Afișul, STOP! AVEM HRANĂ PENTRU PEȘTI EXOTICI, o coală albă A3, stă pe geamul din mijloc al ultimei camere care dă spre stradă, în fața jaluzelelor de un verde-maroniu decolorat, ca și bordurile de vopsea verde din chenarul încadraturii.

3

Când ne-am mutat de la sat la oraș, într-o casă lungă, cu cinci camere scunde, bucătărie formând latura mică a unui „L” răsturnat, curte strâmtă care nu putea să respire, la un gând de malul Dunării, prima oară am dat cu nasul de ciulini. Miros amar, stătut, greu. Întrucâtva, ca ploșnița grâului. Zgârie pe dinăuntrul nărilor și nu-ți pleacă o viață din culcușul mucoasei nazale. Ca și mirosul de purici de la Pietroiu.

Maidanul acesta cu ciulini, în desime cu nimic mai prejos decât unul de grâu, se implantase obraznic chiar în fața casei, la o lățime de stradă. Decor verde trufaș, ca firea brăilenilor, viguros, aproape cât mine de mare (eu, cea de atunci) care, pasămite, nu incomoda pe nimeni. Necum pe mine.

Vecin bun cu magnetul ciulinilor mei (habar n-am de ce mă atrage atât) este cartierul Fabricilor, odinioară zona periferică a Brăilei, ocupată de vii.

Locului i se zicea „Atârnați”. „Atârânătenii”, oameni răi, erau locuitorii săraci, care își construiseră, pe izlaz, în afara limitei orașului, în vecinătatea Barierei Dorobanților, bordeie și cocioabe pe malul Dunării sau săpate în mal. Ici și colo, felinarele sclipind suspendat în noapte lăsau impresia unor lumini atârinate, care plutesc ca încă un rând de stele ieșite din apă. La „Atârnați”. Expresia mamei „a rămas atârnat pe undeva”, pe care o folosea inevitabil când tata întârzia mult peste ora la care trebuia să vină, semn de rău augur, de aici își extrage înțelesul profund.

Mingea copilului invariabil trage în ciulini (atracția hortensiilor babei Joița avea să apară mai târziu). Ciulinul se înfoaie și, abia după ce-l zgândări puțin, îți varsă tot taninul în nări și pe piele. Aproape că nu mai simți dungile roșii, perfect paralele, și usturimea ajutată în efect de transpirație și praf; mirosul e cotropitor, tot maidanul din fața casei se umple. Mori cu el în nări. Ca și cu mirosul de Dunăre și de baltă...

Apoi locul ciulinilor a fost luat de depoul de tramvaie (și capăt de linie chiar în fața porții noastre), ale căror uși se deschid ca pușculița chinezească cu un bobârnac. După hoinăreala lor de la un capăt la altul al Brăilei, praful de pe coaja scaunelor roșiatice e cât umplutura de cacao din biscuiții Eugenia. Degetul ți se afundă în el ca în nisip. Depoul e un fel de școală primară a vieții: taxezi riguros pasagerii, pe unii recalcitranți îi dai jos cu un upercut, că și tu, țânc brăilean să fii, tot trebuie să cinstești

LIBRIS | We know books
memoria marilor pugiliști ieșiți într-un tipar unic de forță și agresivitate din toate națiile amestecate aici.

Ca să nu mai zic că galele de box dădeau ora exactă în oraș mai abitir decât fotbalul. Unde să se nască cei mai buni boxeri dacă nu în orașul cuțitarilor lui Codin? Și unde să trăiască cele mai disperate mame, aduse la deznădejde de fiii pe destinul cărora numai auzindu-l și-ți vine să torni ulei fierbinte.

Ceva mai încolo, lângă fabrica de PAL și chibrituri, care scui-pa zilnic rumeguș pe rufele noastre și în gâtlejuri, sunt bazinele cu apă de pe care executăm sărituri ca la Montrealul din '76. Aici se marchează recorduri prin frecvență și antrenament asiduu.

Depoul a fost ras de pe fața pământului și, pe locul acestuia și al ciulinilor, a apărut un cămin de nefamiliști. Apoi strada a fost lărgită cu încă o bandă. Mergând dinspre casa noastră spre Dunăre, treceam pe lângă fabrica de bere, cu mirosul ei de malț și hamei, și fabrica de ciment „Stânca” (fostă Portland, furnizoarea cimentului pentru podul lui Anghel Saligny de la Cernavodă). Adăuga și ea gâtlejurilor noastre, pe lângă rumegușul de la fabrica de PAL, materie fină.

Ultima străduță de dinainte de „Stânca” și de Dunăre adăpostește o cocioabă tenebroasă locuită de un bătrân singuratic, slăbănog, lungan, veșnic în costum; grec să fi fost? Poate evreu, poate țigan? Poate albanez?

Vinde semințe la cornet măsurând cu un păhărel cu fund dublu. Nu știi dacă doar semințele sunt tot ce căutam noi pe-acolo. Prin ușa întredeschisă, delabrată, trec mirosul stătut de semințe și sare arse și un decor labirintic, subteran, neliniștitor. Nu ne vorbește, nu schițează gesturi inutile; ne imaginăm că acolo ține o prizonieră pe care o violează și-o hrănește doar cu apă și sare. Grăiește suficient de artistic cu degetele-i noduroase, lungi, măslinii, cu terminații proeminent îngălbenite, cât pune semințele în cornetul din file de caiet sau de ziar. Fugim de acolo